

عنصر زمان و تحقق اهداف آموزشی

در فرآیند برنامه‌ریزی درسی، در مورد عناصر برنامه درسی به گونه‌ای تصمیم‌گیری می‌شود که اثرگذاری آن تا حد ممکن تضمین شود. در این راستا سازگار بودن عناصر برنامه با یکدیگر بسیار اهمیت دارد چرا که همگرایی حداکثری عناصر به این امر بستگی دارد. اهداف و محتوای برنامه درسی، به همراه زمان آموزش، عناصر از پیش تعیین شده برنامه درسی محسوب می‌شوند. زمان را می‌توان به ظرفی تشبیه کرد که باید گنجایش محتوای برنامه درسی را برای تحقق اهداف تعیین شده داشته باشد. زمان در اجرای برنامه درسی نیز اهمیت دارد چرا که دست‌اندرکاران امر آموزش فعالیت‌های یاددهی - یادگیری را با عنایت به ظرف زمانی از پیش تعیین شده سازماندهی می‌کنند. از این منظر، چنانچه زمان اختصاص یافته متناسب با اهداف و محتوای برنامه درسی نباشد تحقق اهداف با مشکل مواجه می‌شود.

عنصر زمان را می‌توان از زوایای مختلفی مورد توجه قرار داد؛ از جمله سن شروع آموزش، طول دوره آموزش و همچنین فشردگی ساعات آموزش. در آموزش زبان‌های خارجی در برنامه درسی کشور ما، زمان شروع زبان آموزی سن ۱۳ سالگی یا به عبارت دیگر سال اول دوره متوسطه اول است و طول دوره آموزش نیز شش سال، یعنی سه سال پایانی دوره متوسطه دوم تعیین شده است. در این ظرف زمانی عاملی که میزان ساعات درس زبان خارجی در یک هفته را تعیین می‌کند اهداف این درس می‌باشد؛ اهدافی که در قالب سطوح توانشی ارائه می‌شوند و برای رسیدن به هر یک از سطوح تعریف شده براساس شواهد تجربی ساعات مشخصی را پیش‌بینی می‌کنند. در واقع، با مشخص شدن سطح زبانی مورد انتظار در پایان دوره (هدف)، تعداد ساعتی که باید به آموزش اختصاص داده شود مشخص می‌شود و با تقسیم تعداد کل ساعات‌های مورد نیاز بر تعداد کل هفته‌ها، در طول مدت آموزش یعنی شش سال تحصیلی، تعداد ساعات‌های درس زبان خارجی در هفته مشخص می‌گردد. در راهنمای برنامه درسی که در سال ۱۳۸۵ در دفتر برنامه‌ریزی و تألیف کتاب‌های درسی تدوین گردیده تعداد کل ساعات درسی در برنامه درسی زبان خارجی براساس ۲۵ هفته مفید در طول یک سال تحصیلی ۵۲۵ ساعت تخمین زده شده است. براساس معیارهای جهانی،

برای

دستیابی به

سطح متوسط پایین

توانش زبانی بین ۴۵۰ تا

۵۰۰ ساعت مفید و برای سطح

متوسط بالا بین ۵۵۰ تا ۶۰۰ ساعت مورد نیاز

است. مقایسه ساعات موجود در برنامه درسی قدیم زبان خارجی با ساعات مورد نیاز در سطح متوسط نشان می‌دهد که رسیدن به سطح متوسط پایین قابل حصول است. در راهنمای برنامه درسی مورد اشاره اهداف سطح متوسط پایین براساس معیارهای استاندارد این گونه بیان شده است: «توانایی فهمیدن نکات اصلی مطرح شده به زبانی ساده و روشن درباره موضوعات آشنا که معمولاً افراد در محل کار، مدرسه، اوقات فراغت و غیره به آن می‌پردازند. توانایی رفع نیاز در اکثر موقعیت‌های زبانی هنگام گفت‌وگو با خارجی‌زبانان. توانایی تولید متون ساده درباره موضوعات آشنا یا مورد علاقه. توانایی توصیف تجربه‌ها و رویدادها، و امید و آرزوها و ارائه مختصر دلایل برای نظرات و توضیحات ارائه شده.»

در برنامه درسی ملی جمهوری اسلامی ایران، در ذیل هدف زبان خارجی در دوره دوم متوسطه آمده است: «در دوره متوسطه دوم، دانش‌آموزان باید بتوانند متن‌هایی در حد متوسط را بخوانند و مفاهیم آن‌ها را دریابند؛

در ضمن توانایی نوشتن، در حد یک مقاله کوتاه، به زبان خارجی نیز در آن‌ها تقویت شود و از توانایی‌های لازم برای

۵۲۵ ساعت به ۲۱۰ ساعت یا کمتر از نصف کاهش می‌یابد. با توجه به نکاتی که در خصوص ارتباط مستقیم عنصر زمان با تحقق اهداف بیان شد، می‌توان پیش‌بینی کرد که با این مقدار کاهش زمان تحقق اهداف تعیین شده برای درس زبان خارجی در سند برنامه درسی ملی با مشکل مواجه خواهد شد. از آنجا که عدم تناسب عنصر زمان با سایر عناصر برنامه درسی به‌عنوان عامل اصلی در کاهش اثرگذاری برنامه درسی از قبل قابل پیش‌بینی است این نگرانی وجود دارد که ساعات اختصاص یافته به درس زبان خارجی در دوره متوسطه دوم متناسب با اهداف این درس در برنامه درسی ملی نباشد. البته باید در نظر داشت که در برنامه درسی ملی درس زبان خارجی در چارچوب بخش انتخابی (نیمه تجویزی) برنامه درسی ارائه شده است و لذا نحوه اجرای این بخش از برنامه به مقتضیات اجرایی آن بستگی دارد. بنابراین سعی خواهد شد در شماره‌های آتی درخصوص این بخش از برنامه درسی با مسئولین مربوط تبادل نظر شده و جزئیات آن به اطلاع خوانندگان مجله برسد.

استفاده از منابع در حد متوسط و برقراری ارتباط به یکی از زبان‌های خارجی برخوردار شوند.» از مقایسه اهداف استاندارد سطح متوسط پایین با هدف زبان خارجی در دوره متوسطه دوم در سند برنامه درسی ملی، به آسانی می‌توان دریافت که اهداف درس زبان خارجی در سند برنامه درسی ملی از سطح متوسط پایین بالاتر است و می‌توان آن را حداقل در سطح متوسط بالا ارزیابی کرد. به این ترتیب، همان‌گونه که قبلاً بیان شد، ساعات اختصاص یافته در برنامه درسی زبان خارجی قدیم (۵۲۵) می‌تواند برای رسیدن به سطح متوسط پایین کافی باشد. برای رسیدن به سطح متوسط بالا باید حداقل ۳۰ تا ۵۰ ساعت به ۵۲۵ ساعت موجود اضافه شود.

در برنامه جدید آموزش زبان خارجی، در دوره متوسطه اول، ساعات درس زبان در مقایسه با برنامه قدیم از ۱۰ ساعت به ۶ ساعت کاهش یافته است. اگر این کاهش ۴۰ درصدی در دوره متوسطه دوم که طول آن از ۴ سال به ۳ سال تقلیل یافته نیز ادامه یابد مجموع ساعات از

